

**INSTITUTIONEN FÖR KULTUR OCH
SAMHÄLLE**

Professor Anna Lundberg
Professor Anders Neergaard

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
ju.ema@regeringskansliet.se

Er ref: Ju2020/03215

En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Institutionen för kultur och samhälle vid Linköpings universitet får härmed avge yttrande som utarbetats av professorerna Anna Lundberg och Anders Neergaard.

En övergripande utgångspunkt för utredningen har varit att migrationspolitiken ska vara långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv. I det följande lämnar vi synpunkter utifrån denna utgångspunkt. Vi menar sammantaget att kommittén inte kunnat uppfylla direktiven för utredningen varför förslagen inte bör verkställas. För att uppfylla direktiven och i ett vidare perspektiv utveckla grunderna för en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv migrationspolitik bör lagförslagen förankras i vetenskapliga analyser. Detta är den gängse traditionen i svenskt förvaltningsarbete inför större politiska reformer.

Om en långsiktigt hållbar migrationspolitik

Enligt kommitténs direktiv bör det svenska regelverket för skyddsbehövande människor vara långsiktigt hållbart och inte väsentligen

avvika från andra EU-länders. Kommittén har utan argument valt att definiera långsiktigt hållbar utifrån ett annat kommittédirektiv om att det inte väsentligen avviker från andra EU-länders migrationspolitik. För alternativt skyddsbehövande görs långsiktig hållbarhet till en fråga om miniminivå med hänvisning till skyddsgrundsdirektivet.

Kommentar

Det förs inga substantiella diskussioner om vad en långsiktig hållbar migrationspolitik är, vilket är problematiskt för att kunna utvärdera i vilken grad direktivet uppfylls. Att reducera det till ett annat direktiv om att migrationspolitiken inte väsentligen avviker från andra EU-länders migrationspolitik svarar inte på frågan om vad som är långsiktigt hållbart.

En långsiktigt hållbar migrationspolitik kan förstas genom en mängd olika perspektiv. Några av dessa utgör bedömning av den politisk parlamentariska stabiliteten, relation till andra länders reglering, relation till humanitet och i relation till samhällets behov. Utifrån förslagen och resonemangen är det tydligt att de två första valts, och att de valts på ett problematiskt sätt.

Vad som idag framgår som politisk parlamentarisk stabilitet är inte nödvändigtvis och inte heller troligtvis vad som är en politisk parlamentarisk stabilitet om fem eller tio år, vilket kan beläggas genom forskning som visar på att synen på restriktiv migrationspolitik som dominerar idag har varierat kraftigt sedan 1990, och där en flyktingkris genererar minskad stöd för att ta emot fler flyktingar efter en initial period, för att därefter följas av ett ökat stöd för att ta emot flyktingar (Martinsson & Andersson 2020: 46). Direktivet om en långsiktigt hållbar migrationspolitik kräver en analys som inte utgår från tillfälliga opinioner vare sig hos allmänheten eller inom det parlamentariska landskapet. Efter att ha läst utredningen och dess förslag får vi som forskare konstatera att det är en mycket tidsbunden text som inte klarar av att skilja på en normal migrationspolitik och en migrationspolitik i kristider. Förslaget framstår som utvecklat ur en ensidig, och delvis felaktig tolkning, av vad som hände i perioden 2015-16 (den sk flyktingkrisen eller solidaritetskrisen). Detta menar vi inte kan utgöra grunden för långsiktig migrationspolitik.

Att relatera en långsiktig hållbar migrationspolitik så att den inte

väsentligen avviker från andra EU-länders är problematiskt av två skäl. En första reflektion är att det går att hitta en betydande variation mellan andra EU-länder, där vissa ligger i linje med den tillfälligt upphävda ordinarie utlänningslagen medan andra ligger i linje med den tillfälliga och av kommittén föreslagna nya regleringen. Vidare har en mindre restriktiv migrationspolitik som utredningen antar lett till att konventionsflyktingar och andra skyddsbehövande söker sig till ett land, i fallet Sverige alltid balanserats av att det är relativt svårt att ta sig till Sverige.

Om den svenska migrationspolitiken ska vara långsiktigt hållbar bör den snarare vara flexibel och samtidigt integrerande. När flera har behov av en fristad, vilket kan förväntas bli fallet på grund av bland annat klimatdriven migration, ska Sveriges lagstiftning ge möjlighet att bevilja fler uppehållstillstånd. Det är behoven hos människor på flykt som bör ligga till grund för uppehållstillstånd, inte Sveriges behov av arbetskraft eller andra EU-länders flyktingmottagande.

Ur konventionsflyktingars och andra skyddsbehövandes perspektiv är en långsiktigt hållbar migrationspolitik en fråga om såväl liv och överlevnad, som möjlighet att kunna utveckla ett nytt liv i Sverige.

Slutligen, vilket kommittén inte diskuterar, är en långsiktig hållbar migrationspolitik även relaterat till det svenska samhällets utveckling. En icke-restriktiv migrationspolitik kopplat med en inkluderande integrationspolitik gagnar Sverige ur ett mängd perspektiv, samtidigt som det är humant. Konventionsflyktingar och alternativt skyddsbehövande är som andra människor kreativa och arbetande människor, vilket innebär ett stort tillskott till möjligheten för Sverige att utvecklas. Vi vet från pågående forskning att den solidaritet som såväl Tyskland som Sverige visade i samband med situationen 2015-16 innebar en positiv ekonomisk utveckling i dessa länder (Hansen 2018). En inkluderande integrationspolitik kan vidareutveckla denna dubbla vinst för såväl flyktingar som för Sverige (Hansen 2021 [kommande]). Att mer och mer gå över till korta tidsbegränsade tillstånd kommer att försvåra för flyktingar att etablera sig i Sverige, att försvåra för Sverige att dra nytta av den kreativitet och arbete som dessa kan bistå Sverige med, och att skapa en ökad informalisering av samhället, inte minst arbetsmarknaden (något vi återkommer till senare) (Slavnic 2007; 2010), samt minskat

utbildningsengagemang (Jutvik & Robinson 2019).

Om en rättssäker och human politik

Rättssäkerhet är enligt utredningen ett centralt begrepp inom asyl- och migrationsprocessen mot bakgrund av att denna process innefattar myndighetsutövning mot enskild och rör ingrepp i enskildas personliga förhållanden (s 361). Utgångspunkten för utredningens förståelse av rättssäkerhet är intresset av att skydda enskilda individer mot ooberättigade krav och anspråk från den offentliga maktens sida (s 359). Asylprocessen ska alltså vara rättssäker, och i utredningen görs ett antagande om att så också är fallet. Vidare anför kommittén att de föreslagna förändringarna i lagen ytterligare kommer stärka rättssäkerheten genom att lagstiftningen blir tydligare. En utredning ska också tillsättas för att stärka rättssäkerheten genom att se över systemet med offentliga biträden inom förvaltningsprocessen, med tyngdpunkt på migrationsprocessen.

En grundläggande förståelse av rättssäkerhetsbegreppet, som utredningen tar fasta på, är att enskilda ska kunna förutse de rättsliga följderna av sitt handlande. Andra aspekter av rättssäkerhetsbegreppet som lyfts fram rör kraven på en rättvis rättegång, vilket framförallt innebär en tydlig processordning menar utredningen (s 360f).

Utredningen betonar rättssäkerhet som ett formkrav vilket säkerställs genom förvaltningslagen, förvaltningsprocesslagen samt processuella bestämmelser i utlänningslagen. Den enskildes rättssäkerhet ska alltså säkerställas genom processuella regler, såsom regler om kommunikation, jävsföreskrifter, möjlighet till muntlig förhandling, möjlighet till offentligt biträde, bevisregler m.m. (s 361). Det är anmärkningsvärt att utredningen i sin beskrivning hänvisar till en enda referens: ”Rättssäkerhet – en formsak” (Beyer 1990).¹ Utredningen förefaller nöja sig med att rimligt

---

¹ Beyers artikel handlar dessutom om ett inte längre existerande Advokatsamfundets rättssäkerhetsprogram (e-post 2020).

förutsebara rättsliga ramar existerar, det vill säga en lagstiftning, som ligger till grund för ett beslut, vilken inte är alltför vag. Detta är en mycket begränsad och legalistisk förståelse som tar avstånd från politisk-etiska hänsyn och inte förmår sammanföra kravet på ”human, hållbar och effektiv” med kravet på rättssäkerhet.²

Kommentar

Betydelsen av rättssäkerhet kan inte nog betonas i relation till målsättningen för utredningen: Ensamstående vuxna, barn och familjer som lämnat sitt hem, och korsat nationsgränser för att kunna sätta sig i säkerhet och sedan sökt skydd från krig och förföljelse i Sverige, är i en utomordentligt osäker situation. De beslut Migrationsverket och domstolarna fattar innebär helt livsavgörande konsekvenser. Ett bifall på en ansökan om asyl innebär att dörren till Sverige öppnas, åtminstone i juridisk mening. Ett avslag innebär att personen ska åka tillbaka till ett land som hen lämnat för att sätta sig i säkerhet.

Utredningens beskrivningar av rättssäkerhetsfrågan bortser från grundläggande rättssäkerhetsdimensioner. Antagandet om att rättssäkerhet präglar den svenska asylprocessen är felaktig. Vi förklarar i det följande på vilket sätt.

1. *Utredningens förståelse av rättssäkerhet är extremt snäv och bortser dessutom från kravet på att migrationspolitiken ska vara human, och därmed kopplingen mellan rättssäkerhet och humanitet.*

Implikationen av den allt överskuggande fokus som utredningen har på formella rättssäkerhetskriterier gör att antagandet om en human flyktingpolitik, som handlar om reglernas innehåll, ignoreras och framstår som ointressant. Staten och dess representanter är med utredningens

---

² En vanlig referens i liberala kretsar, som också tonar fram i utredningen även om den inte uttryckligen omnämns, är filosofen Joseph Raz. Han framhåller (med hänvisning till rättsfilosofins Hayek) den legalistiska sidan av rättssäkerhetsidealet. Raz skriver att rättssäkerhet är ett politiskt ideal som ett rättssystem kan sakna eller ha i mer eller mindre grad. /.../ en av de dygder som ett rättssystem kan ha och enligt vilken det ska bedömas (Raz 1977: 196).

perspektiv, i sina handlingar bundna (enbart) av regler som har fastställts och meddelats på förhand. Härmed avses att regler existerar som gör det möjligt att med rimlig säkerhet förutse hur myndigheter kommer att använda sina tvångsmakter under givna omständigheter. Människor, i vårt fall skyddsökande, ska å sin sida både kunna förutse hur myndigheter agerar och kunna planera sitt liv utifrån gemensamma överenskommelser i form av rättslig reglering. De rättigheter och skyldigheter som lagstiftningen beskriver ska därmed också motsvaras av den praktiska tillämpningen. Detta gör sammantaget att kravet på förutsebarhet är dubbelt, lagen *och* användandet av den måste kunna förutses och det måste också finnas en överensstämmelse mellan lagens bokstav och dess praktik.

Att utgå från förutsebarhet i dessa sammanhang kräver också en analys av skyddsbehövande individers möjligheter att kunna förutse proceduren och olika möjliga utfall av denna. Det gäller sådant som möjligheter till juridiskt skolade och kunniga biträden (se diskussion nedan) i alla delar av bedömningsprocessen. Det gäller vidare, mot bakgrund av en betydande forskning om den utsatthet som kännetecknar asylsökandes, flyktingars och andra skyddsbehövande individer, att kunna visa att förutsebarhet är substantiell och inte enbart av formell karaktär. Det rör sig om människor som flyr för sina liv och som i en prekär och traumatisk tid ska kunna förutse en långvarig och komplicerad bedömningsprocess. Kommittén noterar detta under punkten 15.7.1 vad gäller hälsoaspekter men diskuterar inte utsatthet i relation till rättssäkerhet och förutsebarhet.

Att förbise beslutens innehåll och deras utfall, som utredningen gör i diskussionen om rättssäkerhet, innebär att utgångspunkten om migrationspolitikens humana element utelämnas. Detta är en brist inte minst ur ett mänskliga rättighets- och demokratiperspektiv. I lagstiftningsarbete som rör icke-svenska medborgare är de berörda människorna uteslutna från formell påverkan på innehållet i regelverket. Denna exkludering innebär att viktiga erfarenheter inte kommer fram, och det gör att åtaganden om mänskliga rättigheter blir särskilt viktiga som ett skydd.

Vad är då en human migrationspolitik i bemärkelsen materiell rättssäkerhet? I korthet handlar det om faktiska möjligheter att i ett enskilt fall nå ett rättvist resultat.

Här är utgångspunkten enskilda individers värdighet, rättigheter, och livsval, men även på vilket sätt rättsligt beslutsfattande har praktiska effekter eller konsekvenser. Lotta Vahlne Westerhäll, professor i offentlig rätt och socialrätt, framhåller att det ”krävs en rimlig avvägning mellan den förutsebarhet som regeln ger och etiska hänsyn av olika slag.” (Vahlne Westerhäll 2002: 16). Professorn i allmän rättslära Aleksander Peczenik argumenterar i samma riktning när han framhåller att lagtolkningen måste anpassas till idéer om ”rättvisa, moral, billighet, rimlighet och andra livets krav” (Peczenik citerad i Gustafsson 1988: 262).

Håkan Gustafsson, även han professor i allmän rättslära, introducerar ett alternativ till formalistiska versioner av rättssäkerhetsbegreppet. En variant menar han är att låta ”... en rad olika moment ha grundläggande betydelse: maktfördelning, likhet inför lagen, medborgerliga fri- och rättigheter, vissa processuella institut etc.” (Gustafsson 1988: 259). Samma poäng gör Peczenik i sin definition av materiell rättssäkerhet, nämligen att ”rättskipning och myndighetsutövning baserar sig på en förnuftig avvägning mellan hänsynen till den på rättsnormerna baserade förutsebarheten och andra etiska värden, främst rättvisan.” (Peczenik 1999: 22).

Dessa mer nyanserade och fullständiga förståelser av vad rättssäkerhet innebär – som också beaktar de allvarliga konsekvenserna för många enskilda (se vidare nedan) – är en skyldighet att synliggöra och diskutera konsekvenserna av en utredning som har den övergripande utgångspunkten att migrationspolitiken ska vara human och rättssäker.

Avslutningsvis är de materiella dimensionerna av rättssäkerhetsbegreppet viktiga också mot bakgrund av att formella rättssäkerhetskrav tenderar att dölja dess materiella innehåll på grund av att förutsebarheten som ett närmast naturligt ideal ges företräde (Gustafsson 1988).

2. *Vi ifrågasätter antagandet att den svenska asylprocessen är rättssäker och vill peka på de risker för ännu mer djupgående*

rättssäkerhetsbrister som följer av de förslag utredningen vill lägga fram.

Asylprocessen blir inte rättssäker av att kommittén hävdar att så är fallet. Det är både förvillande för allmänheten att utredningen inte ansträngt sig mer för att undersöka väl kända rättssäkerhetsbrister i den svenska asylprocessen, och verklighetsfrånvänt att hävda att asylprocessen är rättssäker. Mängder av vittnesmål visar, och initiativ har tagits, just för att asylprocessen inte är rättssäker. Ett konstaterande som att kommittén ”bedömer att rättssäkerheten i asylprocessen är god” (s 23) riskerar att underminera förtroendet för denna process och hela den svenska migrationshanteringen. I det följande beskriver vi några av de många rättssäkerhetsbrister som påtalats i forskning och rapporter.³

Rättssäkerhet – brister i proceduren

Det finns många processuella hinder för asylsökande, såsom tolkproblem, bristande kunskap hos offentliga biträden och bristande vård- eller stödinsatser. Många vittnesmål tyder på att intervjuer och utredningar utförs alltför knapphändigt trots statens utredningsskyldighet i asylärenden. Detta förstärker problemen som nämnts ovan för asylsökande med till exempel kognitiva svårigheter, traumatiserade personer och personer med känsliga och komplicerade skyddsskäl.

Specifika områden som har uppmärksammats i vittnesmål om skyddssökandes erfarenheter är att inte all information till asylsökande ges på ett språk som personen förstås, att inte alla offentliga biträden har asyrrättskompetens, att tolkar utan tillräckliga kunskaper i tolkspråket eller svenska anlitas, ibland av upphandlingsskäl (Kammarkollegiet 2017: 35; Omega 2019: 17), att tillgången till muntlighet i domstol är svag liksom möjligheten att kalla in vittnen och inhämta aktuell landinformation till domstolen (Johannesson 2017).⁴ Andra exempel är bristen på barnkompetens och kompetens att bemöta traumatiserade personer inom

---

³ Presentationen av rättssäkerhetsbrister har hämtats från Asylkommissionens skuggdirektiv (se Linköpings universitet/asylkommissionen). Vissa kompletteringar har gjorts.

⁴ Se exempel på vittnesmål i Yrkes- och volontärnätverket #vistårinteut (2017).

Migrationsverket (Lundberg & Lind 2017).

Både Migrationsverket och domstolarna brister i sitt utredningsansvar (Feijen & Frennmark 2011).⁵ Detta har varit väl känt sedan 2005 års utlänningslag trädde i kraft, men den tillfälliga lagstiftningen från 2016 har haft ytterligare negativa effekter.

Flera rapporter tyder på godtyckliga skillnader mellan migrationsdomstolarnas tillämpning av de lagar som rör asylsökande.⁶ Dessutom finns brister i utlänningslagen som gör att Migrationsverket utvecklats till sin egen vägledande instans. Detta hänger samman med att Migrationsöverdomstolen inte har rätt att ge ändringsdispens i asylärenden och att vissa typer av mål över huvud taget inte kan överklagas (exempelvis beslut att inte meddela uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder, se diskussionen nedan).

Långa väntetider utan handläggning påverkar möjligheterna att utreda de ursprungliga skälen för uppehållstillstånd. Samtidigt kan anknytning till Sverige och nya skäl uppstå som omöjliggör återvändande på grund av skydds- eller humanitära behov. Lagstiftningen innehåller idag ingen gräns för hur lång handläggningstid som kan följas av utvisning.⁷ Nya hot kan uppstå på grund av konversion, offentlig kritik av det tidigare hemlandets regim eller andra så kallade sur place-skäl. Det kan också röra sig om sådant som ungdomars eller kvinnors anpassning till levnadsmönster i Sverige eller frigörelse från tidigare sociala normer.

---

⁵ Kravet på Sverige att ha en utvecklad utredningsskyldighet behandlades av Europadomstolen i detalj när den fällde Sverige i J.K. m.fl. mot Sverige respektive i F.G. mot Sverige. Se även UNHCR:s handbook, p. 196 och 8 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

⁶ Länsrätterna i Göteborg, Skåne och Stockholms län 2007 samt Domstolsverkets statistik, refererad i Sveriges Radio (2015). För exempel, se Roos 2020; betydelsen av nämndemäns partitillhörighet, se Martén 2015; Förekomsten av muntlig förhandling, se Siöcrona 2016.

⁷ I Storbritannien finns exempelvis möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd baserat på tid i landet, se Finch, Nadine (2013).

En grupp som drabbats av långa handläggningstider var barn som sökte skydd utan vårdnadshavare år 2015. Genom Migrationsverkets kategorisering av ärendetyper prioriterades vid den tidpunkten först ”enkla” bifallsärenden och därefter ”enkla avslag” som kunde klaras av inom tre månader. När personer med mer komplicerade ärenden, bland annat dessa barn (som ibland hunnit fylla 18), skulle utredas efter lång tid var det svårt för dem att återberätta sina upplevelser och bevisa sin identitet och sitt skyddsbehov.

Barnspecifika skäl såsom risk för rekrytering och trafficking är ofta giltiga i verkligheten även för unga vuxna. Unga vuxna kan också fortfarande behöva stöd på liknande sätt som barn, men 18-årsgränsen är skarp både i kraven på den asylsökande och i bedömningen av asylskälen. Detta gör långa handläggningstider och plötsliga omregistreringar av ålder extra drabbande. Även för yngre barn är anknytningen till Sverige och anpassningen till omgivningens kultur och sociala normer något som påverkar deras behov av skydd och i praktiken kan omöjliggöra återvändande men som med nuvarande praxis tillmäts mycket liten betydelse. Som nämnts i föregående avsnitt utvecklar barn och barnfamiljer efter lång tid i Sverige dessutom en anknytning genom skola, kamrater, idrott, kulturengagemang etc. (Ottosson & Lundberg 2013; Wahlström Schmidt 2018).⁸

Att enbart vissa internationella åtaganden omnämns i utredningen är problematiskt. Regeringen har en skyldighet att se till att de lagförslag som läggs fram inte tillåter rättstillämpare att frångå någon av de människorättsliga överenskommelser som Sverige folkrättsligt förbundit sig till. Vissa grupper, såsom hbtq+, barn, kvinnor och personer med funktionsnedsättningar, kan ha sårbarheter och särskilda rättigheter. Detta kräver en anpassning för att de ska ges lika möjligheter i asylprocessen och kunna erkännas skydd på lika förutsättningar som andra personer.

---

⁸ I Storbritannien finns exempelvis möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd baserat på tid i landet, se Finch, Nadine (2013).

Kommittén har valt att inte presentera förslag kring säkra och reguljära vägar (se diskussion nedan). Vi vill i det sammanhanget ifrågasätta om det är förenligt i relation till mänskliga rättigheter att diskriminera asylsökande som kommit till Sverige genom irreguljära vägar så som utredningen argumenterar (s 357).

Materiella rättssäkerhetsbrister

Under senare år har det blivit vanligt att asylsökande som fått avslag i Sverige har beviljats uppehållstillstånd i ett annat EU-land. Det är en stark indikator på innehållsmässiga brister i svenska myndigheters och migrationsdomstolars asylbedömningar. För exempelvis skyddssökande från Afghanistan skiljer sig beviljandegraden markant åt till Sveriges nackdel (Parusel 2018; Skodo 2018).⁹ En effekt av att inte komma till rätta med bristerna är att människor som meddelas utvisningsbeslut söker skydd i andra europeiska länder, bland annat i Tyskland (DN 2020-11-22; Elsrud 2020). Risken är stor att de nya förslagen som läggs fram i utredningen leder till att svensk lagstiftning underblåser problemet med ”refugees in orbit”, det vill säga att människor som flytt tvingas söka sig till olika länder som alla hävdar att någon annan är ansvarig.

En annan materiell brist i den svenska migrationshanteringen är de återtagandeavtal som utnyttjas för att genomföra utvisningar även för sårbara grupper som mottagarlandet inte har kapacitet att ta ansvar för. Det kan röra enskilda fysiskt eller psykiskt nedsatta personer som utvisas med tvång. Det gäller även personer som pressas till ”frivillig” medverkan genom hot att familjen kommer att splittras eller placering i utreseboende. Avtalen fortlöper och förnyas utan offentlig utvärdering av om återvändandet faktiskt har skett på ett värdigt sätt enligt avtalen.¹⁰

---

⁹ Statistik, se Eurostat, specifikt åren 2017, 2018.

¹⁰ I Gemensam allmän kommentar 3 av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter och FN:s barnrättskommitté uttrycker kommittéerna att de “är bekymrade över det ökande antalet bilaterala eller multilaterala samarbetsavtal som är fokuserade på att begränsa migrationen och som har bevisat negativ inverkan på barns rättigheter, och vill i stället uppmana till samarbete som underlättar säker, ordnad och reguljär migration med full respekt för de mänskliga rättigheterna”, se p. 50. Rörande återvändandeprocessen för barn, se även Save the Children (2018).

Vi vill erinra om Europadomstolen uttalanden, i mål där Sverige fällt, om hur den materiella bedömningen av skyddsskäl ska gå till samt de skyddsmekanismer som måste finnas i asylprocessen för att en rättssäker skyddsbedömning ska garanteras i praktiken enligt artikel 3 i Europakonventionen.¹¹ Europadomstolen har särskilt betonat att myndigheten i vissa lägen har ansvaret för att utreda asylskälen, till exempel när det har kommit fram tecken på tortyr. Det finns erfarenheter och forskning om hur traumatiserade människor ska bemötas och hur deras skyddsbehov behöver utredas (se Herlihy 2012). Det finns även vägledning för migrationshandläggare, men det är inte alltid kunskapen finns hos enskilda handläggare (Granhag et al. 2017; Andersson 2019). När kompetensen saknas kan det bidra till att särskilt sårbara personer får svårt att bevisa sitt behov av skydd och felaktigt får utvisningsbeslut. Det är särskilt allvarligt när kunskapen brister hos Migrationsverket och migrationsdomstolarna eller hos vårdpersonal om tortyr och dess konsekvenser för individer och om dokumentation av tortyrskador (Segenstedt et al. 2015). Annars kan den skyddsökande få en alltför tung bevisbörda som kan leda till utvisning.¹² I utredningsskyldigheten ingår att Migrationsverket och domstolarna måste ta ställning till frågan om bevislättning enligt principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt), vilket sällan görs.¹³ Såväl internationella instanser som frivilligorganisationer har påtalat allvarliga fel i utredningarna av skäl som rör sexuell identitet, kön, könsidentitet och könsuttryck samt religion och ateism (Gröndahl 2020; Hedlund 2017; Hörlin 2019; Nordlöf 2019; Wikström 2014; Veldhuizen et al. 2017). Ett strukturellt problem hos Migrationsverket är att beslutsfattare genomför

---

¹¹ Se särskilt Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, ansökningsnr. 59166/12, dom den 23 augusti 2016; Europadomstolen, F.G. mot Sverige, ansökningsnr. 43611/11, dom den 23 mars 2016. Dessa fall är principiellt mycket betydande för att förstå medlemsländernas generella förpliktelse om non-refoulement enligt Europakonventionen.

¹² Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, p. 97-98. En stat har även en skyldighet att försäkra sig om alla relevanta fakta i ett asylärende, se Europadomstolen, R.C. mot Sverige, ansökningsnr. 41827/07, dom den 9 mars 2010.

¹³ Se Europadomstolen, J.K. m.fl. mot Sverige, p. 96 f.

tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser med kriterier som saknar vetenskapligt stöd. Exempel på detta är föreställningar om kultur, kriterier om "andrahandsuppgifter", "spekulation" och "brist på subjektiv rädsla" (Granhag et al. 2017; Andersson 2019). Ett återkommande problem är att barnspecifika asylskäl förbises (Lundberg, 2011; Lundberg & Lind 2017. Rädda Barnen 2016, 2017, 2019a, 2019b). I de fall barns asylansökningar bedöms utan medverkan av personal med kompetens för detta – eller utan att barnets skäl utreds över huvud taget – leder det till att barnets asylskäl inte kommer fram. Brister i utredningar av barns egna skyddsskäl har påtalats tidigare och belysts i studier (Lundberg 2011).

Metoderna för bedömning av trovärdighet och tillförlitlighet har utretts och det finns kunskaper om detta inom Migrationsverket. Men praktiken visar att tillförlitligheten i de skyddsökandes berättelser fortfarande bedöms spekulativt eller slentrianmässigt (Granhag et al. 2017; Andersson 2019). I forskningen beskrivs myndigheternas bemötande som en "misstroendekultur", vilken har anknytning till samhällsdebatten under den aktuella tidsperioden (Hedlund 2017; Norström 2004, Koshravi 2010; Sager 2011: 179). En misstroendekultur kan spela in i hanteringen av åldersbedömningar som nämnts ovan (Gustafsson 2019).

Det är, avslutningsvis, svårt att belägga materiella rättssäkerhetsbrister på samma sätt som det är svårt att belägga att offentliga biträden inte håller måttet, som utredningen själv förklarar:

Kommittén konstaterar att synpunkter om att vissa offentliga biträden inte har den kompetens som krävs är svåra att belägga eller motbevisa med någon form av statistik. Huruvida ett offentligt biträde utför sin uppgift på ett adekvat sätt kan t.ex. inte nödvändigtvis mätas i hur många ärenden som ett biträde når framgång i. Det kan också vara en högst personlig upplevelse om en klagande är nöjd med ett biträde eller inte (s 365).

Att den i viss mån är svår att belägga gör emellertid inte frågan om rättssäkerhet i substantiell mening mindre viktig. Emellertid ställer det vissa metodologiska krav. Vi kan konstatera att utredningen sammantaget bortsett från etablerad kunskap och erfarenhet av rättssäkerhetsbrister i

den svenska asylprocessen.

Ett exempel på en human dimension i bemärkelsen materiell rättssäkerhet är förslaget att kunna bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl på grund av omständigheter som sjukdom i kombination med stark anknytning till det svenska samhället. Vi välkomnar kommitténs förslag om humanitära uppehållstillstånd, en sådan säkerhetsventil är viktig för den substantiella rättssäkerheten och för allmänhetens förtroende.

Begreppet anpassning föreslår vi byts ut mot anknytning som torde vara vad som avses. Uttrycket ”anpassning till Sverige” innebär att en assimileringpolitik introduceras bakvägen, genom kommitténs förslag. Vidare ska anpassning och hälsotillstånd, som är olika saker, separeras: dels för att humanitära skäl för uppehållstillstånd måste kunna beviljas oavsett en persons anknytning, dels på grund av den inneboende motsättningen som visat sig i praxis gällande ”synnerligen ömmande omständigheter” och ”särskilda omständigheter (när barn är berörda)”, nämligen att enskilda förväntas uppvisa mycket svår ohälsa samtidigt som de lärt sig svenska och gjort sig attraktiva på arbetsmarknaden. Denna irrationella logik ska utmejslas ur lagstiftningen.

Vi vill i detta sammanhang också erinra om att barnkonventionen, som blev svensk lag 2020, är ett av de viktigaste verktygen för att se till att barns behov tillgodoses. Av konventionen framgår att barn har rätt till skydd mot våld, rätt till utbildning och rätt till social trygghet. Barnkonventionen säger också att barn ska få uttrycka sin mening och bli lyssnade på. Denna grundpelare och rättighet i konventionen är mycket viktig både för det enskilda barnet och för att skapa ett bättre samhälle för alla barn och föräldrar. En central princip i konventionen är att det vid alla åtgärder som rör barn ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barnkonventionen är ett potentiellt viktigt ramverk för att pröva barns och deras familjers ansökningar om asyl (Lind 2020).

En effektiv migrationspolitik

I direktiven till utredningen står att migrationspolitiken ska vara effektiv. Det borde innebära att utgångspunkten är en snabb, rättssäker bedömning

så att flyktingar och övriga skyddsbehövande kan få uppehållstillstånd och därefter i samverkan med övriga samhället påbörja ett liv i Sverige. Tyngdpunkten i asylprocessen ska ligga i första instans. Utredningens förslag innebär en risk för betydande ineffektivitet utifrån fyra skilda dimensioner.

1) Ineffektiv i relation till målet att erbjuda flyktingar och skyddsökande uppehållstillstånd

Utredningen har inte valt att diskutera hur direktivens övergripande mål om en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv ska tolkas. Istället har utredningen valt att utifrån direktivets lydelse ”och inte väsentligen avvika från andra EU-länders” välja en extrem version där Sverige placerar sig bland de mest restriktiva länderna, som i sin tur baserar sig på vad de enligt konventioner och direktiv åtagit sig att följa. Då den citerade bisatsen från direktiven (inte väsentligen avvika från andra EU-länders) skapar möjligheter för en betydligt mindre restriktiv migrationspolitik och då förslaget innebär en kraftig förändring gentemot utlänningslagen, skulle utredningen behövt motivera detta på ett sätt som står i samklang med de övriga i direktiven fastställda målen om långsiktigt hållbar, humanitär, rättssäker, och effektiv migrationspolitik.

En annan aspekt där utredningen inte uppnår denna aspekt av direktiven rör möjligheterna att bidra till skapandet av ”Säkra och lagliga vägar” till Sverige för att söka asyl. Istället argumenteras för att ”åtgärder bör vidtas i syfte att minska incitamenten för asylsökande att komma till Sverige på irreguljära vägar” (s 357). Vi vill i detta sammanhang understryka att flyktingkonventionen liksom flera mänskliga rättighetstraktat uttryckligen betonar principen om icke-diskriminering av flyktingar. Irreguljära flyktingvägar är, vilket kommittén noterar, i många fall det enda sättet eller minst dåliga sättet för skyddsbesökande att söka skydd.

Vad gäller säkra och reguljära vägar hänvisar utredningen till behov av gemensamma internationella och EU-baserade åtaganden och ”Sveriges möjligheter att genom nationella åtgärder styra om så att relativt sett fler människor kommer till Sverige på säkra och lagliga vägar är dock begränsade” (s 355). Begränsningen är först och främst praktiska svårigheter men det finns inget som hindrar att Sverige i sin

migrationspolitik går ensamt eller tillsammans med andra länder i tåten för en utveckling av säkra och reguljära vägar. En sammantagen migrationspolitisk utredning bör därför föreslå kompletterande vägar för skyddsbehövande där åtgärder som utfärdande av humanitära visum, utbildningsmöjligheter för flyktingar genom stipendier och studentvisum i samarbete med akademiska institutioner utvecklas (se även Asylkommissionens skuggdirektiv s 30 f.). Utredningens förslag följer därmed inte direktiven och föreslår en ineffektiv lagstiftning som i det närmaste omöjliggör de i direktivet fastställda målen.

2) Ineffektiv i relation till individuell prövning av asylsökande

Den utökade osäkerhet som den temporära och av utredningen föreslagna lagstiftningen innebär, framstår också som ineffektiv för asylsökande, flyktingar och skyddsbehövande, inte bara i väntan på besked utan även på grund av de föreslagna korta tidsbegränsade uppehållstillstånden. Det tvingar människor som flytt för sitt liv, som gått igenom asylprövning att därefter utveckla strategier för att hantera en framtida avvisning och uppehållstillstånd inte förlängs och samtidigt ta sig an utmaningen av att bli en invånare i Sverige. De långa handläggningstiderna har utöver de negativa hälsomässiga aspekterna som kommittén erkänner även effekt på möjligheten att utveckla strategier för att bli en invånare i Sverige i än mer accentuerad form än vad som noteras ovan i relation till korta och temporära uppehållstillstånd.

3) Ineffektiv i relation till Migrationsverkets och domstolarnas resursnyttjande

Användandet av tidsbegränsade uppehållstillstånd, och även mycket korta sådana, innebär med mycket hög sannolikhet ett betydande arbete och därmed en betydande risk för ineffektivt nyttjande av Migrationsverkets och domstolarnas resurser.

Utredningen skriver explicit att förslagen inte berör väntetiderna i asylprocessen och deras effekter på annat sätt än att ett lägre antal asylsökande än vid en återgång till utlänningslagen, tillsammans med återinförandet av en mer långsiktig migrationsrättslig ordning, kan förbättra myndigheternas förutsättningar att förkorta väntetiderna i både

grund- och överprövningsprocesserna. Även om förslagen i sig inte bedöms medföra några direkta konsekvenser för asylsökandes hälsa och välbefinnande i denna del kan förbättringar uppnås om väntetiderna kan förkortas till följd av förslagen (s 424).

Istället är utgångspunkten att förslagen hindrar/försvårar människor att söka asyl och därmed blir kortade väntetider en automatisk effekt. Utöver att kommittén inte styrker detta påstående, så är det anmärkningsvärt att väntetiderna ska kortas genom att färre söker asyl. Här blir det tydligt att kommittén inskränker synen på rätten att söka asyl, utformar ett förslag som inte är långsiktigt hållbar för att hantera en ineffektivitet med betydande konsekvenser för asylsökande, flyktingar och andra skyddsbehövande individer.

4) Ineffektiv i relation till samhället i övrigt

Utredningen har inte gjort någon bedömning av vilka konsekvenser de föreslagna ändringar i lagstiftningen medför för samhället i övrigt. Att utforma ett system som skapar en så stor osäkerhet för asylsökande såväl som flyktingar och övriga med skyddsbehov kommer inte bara att få direkta konsekvenser för dessa individer. En trolig bieffekt är en ökande grad av prekarisering med asylsökande, samt flyktingar och skyddsbehövande med tidsbegränsade uppehållstillstånd. Den temporära såväl som den föreslagna lagstiftningen är delvis baserad på den reglering som gäller arbetskraftsinvandring, där en effekt är att arbetskraftsinvandrare riskerar att utnyttjas på arbetsmarknaden (Calleman & Herzfeld Olsson 2015). Genom att koppla möjligheter till familjeåterförening och förlängd och på sikt permanent uppehållstillstånd till inkomst av förvärvsarbete, återskapas denna prekära situation för grupper av människor som flytt för sina liv och som därmed redan initialt befinner sig i en prekär situation. Det kommer att skapa ett tryck för att arbeta till vilket pris (lön) som helst. Konsekvenser av detta är dels en humankapitalförstöring, det vill säga utbildade kommer inte att kunna riskera att försöka konvertera sin utbildning och läsa svenska för att få liknande jobb i Sverige, utan kommer troligtvis att ta arbete som de är överkvalificerade för. Dels innebär det att investering i utbildning försvåras, med negativa konsekvenser för den enskilde och för Sverige. Slutligen innebär det att det tryck att hitta arbete som lagstiftningen

innebär kan leda till lönedepressande processer inom delar av arbetsmarknaden. Det skulle ha negativa konsekvenser för andra löntagare och troligtvis förvärra stödet för en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv migrationspolitik.

Särskilt om praktiska verkställighetshinder och grundläggande skydd av mänskliga rättigheter

I utredningen om praktiska verkställighetshinder som lades fram 2017 visades hur lagens utformning och praxis lett till att praktiska verkställighetshinder i praktiken inte erkänns (SOU 2017:84: 101, 45; Lundberg 2021 [kommande]). Detta gör att människor som de facto inte kan utvisas ändå får utvisningsbeslut. De tvingas leva utanför samhället utan rättigheter. Statslösa är särskilt drabbade av denna problematik.

Vi vill lyfta fram ett konstruktionsfel som framkom i 2017-års utredning, i de samtal som ägde rum med de facto och de jure statslösa personer under utredningsarbetet, nämligen länken mellan den 18e och den 19e paragrafen i utlänningslagens kapitel 12. Efter att ett utvisningsbeslut vunnit laga kraft, har den enskilde (vilken oftast är den som anmäler verkställighetshinder även om Migrationsverket också kan hantera frågan ex officio) inte rätt till offentligt finansierat juridiskt stöd. Någon rätt att överklaga Migrationsverkets beslut till migrationsdomstolarna finns inte (jfr 14 kap. 3 § utlänningslagen). Det är alltså enbart Migrationsverket som har möjlighet att i detta skede av asylprocessen bevilja uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder (12 kap. 18 § första stycket 2 utlänningslagen). Bevisbördan ligger helt på den enskilde och är mycket högt ställd. Hen ska i praktiken visa att det är praktiskt omöjligt att resa till det anvisade utvisningslandet och att han gjort upprepade försök att lämna Sverige (Lundberg 2019). Bestämmelsen i 12 kap. 18 § utlänningslagen om praktiska verkställighetshinder sammanhänger med 19 § i samma kapitel om nya omständigheter som kan vara skyddsgrundande. Genom den senare bestämmelsen föreskrivs bland annat en rätt till ny prövning av frågan om uppehållstillstånd för den enskilde som åberopar nya omständigheter som kan antas utgöra skyddsrelaterade verkställighetshinder enligt 12 kap. 1–3 §§ utlänningslagen. En förutsättning för att 12 kap. 19 § utlänningslagen ska

kunna tillämpas är att Migrationsverket inte har möjlighet att meddela beslut om uppehållstillstånd enligt 18 §. Därmed innebär Migrationsverkets beslut att inte bevilja ny prövning jämte 12 kap. 19 § utlänningslagen alltid *också* ett inledande beslut om att inte bevilja uppehållstillstånd enligt 18 §. Ett beslut att inte bevilja ny prövning får överklagas (14 kap. 5 § utlänningslagen).

Den individ som inte fått sina skyddsskäl erkända i asylprocessen och vill framhålla nya omständigheter som kan antas vara skyddsrelaterade och dessutom befinner sig i en situation av obekräftade praktiska verkställighetshinder försätts här i en omänsklig situation. Hen måste både visa att hen gjort allt som kan krävas av en person för att ta sig till det anvisade utvisningslandet och *samtidigt* argumentera för att det föreligger nya omständigheter som betyder att hen skulle utsättas för skyddsgrundande förföljelse vid ett återvändande (risker som antas utgöra skyddsrelaterade verkställighetshinder enligt 12 kap. 1–3 §§ utlänningslagen och som alltså kan innebära en ny prövning). De båda prövningarna, det vill säga prövning på basis av respektive lagrum, måste särskiljas. Beslut att inte bevilja uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder måste gå att överpröva för att åtgärda nuvarande brister i Migrationsverkets bedömningar.

Kommittén föreslår att uppehållstillstånd som beviljas på grund av hinder mot verkställighet enligt 12 kap. 18 § första stycket utlänningslagen ska vara tidsbegränsat och gälla i maximalt 13 månader. Ett permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas om verkställighetshindret är bestående, men först efter tre år och då måste ytterligare krav vara uppfyllda. Vi föreslår för det första att dessa pålagor utgår. Om bestående praktiskt verkställighetshinder föreligger ska permanent uppehållstillstånd beviljas så att de berörda personerna kan skapa sig ett liv långsiktigt i Sverige. Kommittén framhåller själv i utredningen, vilket är ett rimligt argument utifrån direktiven, att det inte är önskvärt att personer ska vistas i Sverige under längre perioder med kortare uppehållstillstånd på grund av att avvisnings- eller utvisningsbeslut inte kan verkställas (s 328). I förslaget finns också en formulering om att ”personer som har verkställighetshinder som inte är bestående *inte kan tillgodoräkna* sig tid med tidsbegränsade uppehållstillstånd för att kunna ansöka om permanent uppehållstillstånd” (vår kursivering). Det betyder

att permanent uppehållstillstånd inte kan beviljas om inte de tidigare tillfälliga uppehållstillstånden var baserade på en bedömning om att verkställighetshindret skulle vara bestående. Det finns, så vitt vi vet, inga exempel på sådana fall. All erfarenhet visar att verkställighetshinder som bedöms vara bortom den enskildes kontroll alltid anses vara av icke bestående karaktär. Om förslaget från utredningen genomförs i denna del, innebär det en lagstiftning som medvetet bygger in limboproblematiken. Människor kommer att försättas i mångårig "tillståndslimbo" utan möjligheter att göra långsiktiga planer för sina liv.

Statslösa personer är särskilt drabbade av problemet med obekräftade praktiska verkställighetshinder. Deras rättsliga ställning skulle behöva utredas vidare vilket också föreslogs i utredningen om praktiska verkställighetshinder 2017. Åtgärder har inte vidtagits trots att problemen har varit kända i många år. Problemen har istället skärpts genom domstolspraxis och Migrationsverkets ändrade rättsliga ställningstaganden (se bl a MIG 2019:4). Att praktiska verkställighetshinder i enskilda fall inte erkänns medför också att vissa personer inte beviljas den flyktingstatus som de har rätt till enligt internationella överenskommelser.

Ett specialfall av obekräftade verkställighetshinder är när barn som sökt asyl på egen hand får utvisningsbeslut som inte kan verkställas på grund av att de inte har någon som kan ta emot dem i det land de skulle utvisas till. Denna situation ledde för några år sedan normalt till ett permanent uppehållstillstånd (om inte barnets ålder ifrågasattes). Praxis för denna grupp har förskjutits stegvis genom ändringar i Migrationsverkets riktlinjer – ändringar som inte dokumenterats eller förklarats – till den nuvarande situationen att dessa barn kan få utvisningsbeslut redan vid 14 års ålder även om de lyckats bevisa att de inte har kontakt med anhöriga

(Jansson-Keshavarz & Lundberg 2018-2019; RS 11/2020).¹⁴ Ansvar för att eftersöka familjemedlemmar läggs numera helt på barnet vilket gör att barnet inte får någon hjälp att få tag på anhöriga. I de fall de anhöriga omkommit eller flytt landet blir det mycket svårt för barnet att på egen hand bevisa att alla kontakter med familjen har upphört. Även detta är en praxis som Migrationsverket har förändrat under de senaste åren. Kommittén har inte analyserat hur bedömningen av praktiska verkställighetshinder för barn som sökt skydd på egen hand och som saknar ordnat mottagande i hemlandet förhåller sig till barnrättslagen/barnkonventionen.

Avslutningsvis vill vi påpeka att utredningens förslag och resonemang kring villkorad tillgång till välfärd, i ljuset av problemet med obekräftade praktiska verkställighetshinder behöver revideras i grunden. Internationella traktat som tillkommit för att personer som inte är medborgare i ett land ska kunna tillerkännas rättigheter som de inte kan hävda på basis av sitt medborgarskap har inte beaktats i utredningen. Beslut som av olika skäl inte kan verkställas leder till att enskildas uppehållstillstånd förfaller. Detta innebär att samtliga förmåner och rättigheter som följer av ett uppehållstillstånd, bland annat rätten att arbeta, går förlorade. Även möjligheten att uppsöka hälso- och sjukvård begränsas kraftigt efter beslut om utvisning. Detta gäller alla människor som inte fått sina skyddsskäl erkända i asylprocessen som blir kvar i Sverige. Efter att Lagen om mottagande av asylsökande skärptes i juni 2016 ställs människor helt utan tillgång till basala rättigheter. Bistånd dras in helt för vuxna. Vuxna erhåller inget bistånd alls, vräks från boenden och unga nekas att studera. Att migrationspolitiken och andra politikområden utformas med respekt för internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter som Sverige ofta gått i bräschen för är

---

¹⁴ Se inslaget ”När ett uppehållstillstånd står på spel” på sr.se

<https://sverigesradio.se/artikel/7612007>

grundläggande i ett demokratiskt statsskick.

Avslutande sammanfattning

Sammanfattningsvis brister utredningen i många avseenden varav ett antal har lyfts fram ovan. Som helhet är det inte utrett huruvida kommitténs förslag kommer att säkerställa att migrationspolitiken blir långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv. Kommittén har inte undersökt varför Sverige, i jämförelse med andra EU-länder, har en låg beviljandegrad för vissa länder eller hur återtagandeavtal har följts upp. Inte heller har man bemött kritiken mot brister i utredningsskyldigheten inklusive principen om tvivelsmålets fördel (Benefit of the Doubt), särskilt vad rör utredningar av asylskäl som hänger samman med skyddssökandes ålder/underårighet, psykisk hälsa, religion, könstillhörighet eller sexuella identitet, samt återkomma med förslag till åtgärder eller fortsatt utredning.

Kommittén har inte analyserat vilka brister i lagstiftning och tillämpning som har bidragit till att praktiska verkställighetshinder inte erkänns, särskilt för statslösa, för personer med anknytning till tredje land samt för barn som sökt skydd på egen hand och som saknar ordnat mottagande i hemlandet.

Vi menar att då kommittén inte kunnat uppfylla direktiven för utredningen bör förslagen inte verkställas. För att uppfylla direktiven och i ett vidare perspektiv utveckla grunderna för en långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv migrationspolitik bör – innan en ny parlamentarisk utredning tillsätts – en forskarbaserad utredning tillsättas som kan generera en vetenskaplig grund för politiska beslut. Statsmakterna har under de senaste åren ökat stödet till forskning inom det migrationspolitiska området och det finns idag etablerad forskning inom de flesta discipliner med bäring på migrationsfrågor. Att inte utnyttja forskningen bättre än vad kommittén gjort kan vara en delförklaring till varför kommittén inte lyckats uppfylla direktiven. En tradition i svenskt förvaltningsarbete har varit att stora politiska reformer förankras i vetenskapliga analyser. Därefter kan regeringen bedöma om en ny parlamentarisk kommitté bör tillsättas, då lämpligen med referensgrupper

från forskar- och civilsamhälle. Då kommitténs förslag är undermåliga i relation till direktiven för utredningen bör den ordinarie utlänningslagen från 2005 fortsätta att gälla.

Referenser

Andersson, Erik (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser*. Asylrättcentrum. Tillgänglig: <https://www.asylumineurope.org/sites/default/files/resources/tillforlitliga-kriterier-webb.pdf>

Asylkommissionens skuggdirektiv (2020). Tillgängligt: <https://www.mynewsdesk.com/se/asylkommissionen/documents/asylkommissionens-skuggdirektiv-97044>

Blomquist, Maria (2015) Överklagande i asylmål får oftare rätt i Göteborg. Artikel *Sveriges Radio* 15-10-12, tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6275614>
Statistiken i utdrag, tillgänglig via Sveriges Radio: <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/83/15184.pdf>

Ekberg, Jan (2016) Det finns framgångsrika flyktingar på arbetsmarknaden. *Ekonomisk Debatt*, 44-5. s 6-11. Tillgänglig: <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/44-5-je.pdf>

Ekberg, Sofie och Maria Habib Davidsson (2018) *”It depends a lot on the case officer”*: A qualitative study of case- and executive officers’ assessment of asylum applications at the Swedish Migration Agency. (Masteruppsats) Linköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1224152/FULLTEXT01.pdf>

Feijen, Liv och Emelia Frennmark (2011) “Kvalitet i svensk asylprövning - En studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt

skydd”. *UNHCR och Migrationsverket* Tillgänglig:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2019.1584701>

Granhag, Pär Anders, Sara Landström och Andreas Nord (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.* Tillgänglig: https://psy.gu.se/digitalAssets/1618/1618163_beslutst--d_web_skyddad.pdf

Gröndahl, Aino, (2021) ”Sveket mot hbtqi-flyktingarna: När alla svar kan vara fel”. Elsrud, Torun, Gruber, Sabine, Lundberg, Anna (Red.) *Ett rätts(o)säkert och solidariskt mottagande av människor på flykt?* Asylkommissionens antologi, kommande 2021.

Gustafsson, Hanna (2019) *Har rättssäkerheten flytt landet? En bevisrättslig uppsats om de medicinska åldersbedömningarna i den svenska migrationsprocessen.* (Examensuppsats) Örebro: Örebro universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1425917/FULLTEXT01.pdf>

Hedlund, Daniel (2017) Constructions of credibility in decisions concerning unaccompanied minors, *International Journal of Migration, Health and Social Care* 13(2), s. 157–172.

Hedlund, Daniel och Thomas Wimark (2019) Unaccompanied children claiming asylum on the basis of sexual orientation and gender identity, *Journal of Refugee Studies* 32(2), s. 257–277.

Hörlin, Victor (2019) *Tro rätt, tro fel: En utvärdering av ateism som asylskäl.* (Examensuppsats) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1328829/FULLTEXT01.pdf>

Johannesson, Livia (2017) *In courts we trust: Administrative justice in Swedish migration courts.* (Doktorsavhandling) Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1072557/FULLTEXT01.pdf>

Jansson-Keshavarz, Sofi och Anna Lundberg (2018-19) Migrationsverket ändrar på lagens innehåll för att ensamkommande barn inte ska beviljas uppehållstillstånd i Sverige, *Juridisk Tidskrift* 2018–19(4), s. 1012–1019.

Tillgänglig:

<https://liu.se/dfsmedia/dd35e243dfb7406993c1815aaf88a675/28929-source/options/download/anna-lundberg-och-sofi-jansson-keshavarz-juridisk-tidskrift-2018-19-nr-4>)

Jansson-Kesharvaz, Sofi, Anna Lundberg och Hedvig Obenius (2020) *Civilsamhällets arbete med nyanländas delaktighet i samhället. En rapport om förskjutningar av välfärdsansvar i Sverige under perioden 2016–2019*. Arena idé.

Kammarkollegiet (2017) *Tolkanvändningen i staten. Så skapar bristande kvalitetskrav brist på auktoriserade tolkar*. Tillgänglig: [https://www.kammarkollegiet.se/download/18.2227a0ae1689511f5683afde/1551777025509/Tolkanvändning%20i%20staten.%20Så%20skapar%20bristande%20kvalitetskrav%20brist%20på%20auktoriserade%20tolkar%20Kammarkollegiet%20\(2017\).pdf](https://www.kammarkollegiet.se/download/18.2227a0ae1689511f5683afde/1551777025509/Tolkanvändning%20i%20staten.%20Så%20skapar%20bristande%20kvalitetskrav%20brist%20på%20auktoriserade%20tolkar%20Kammarkollegiet%20(2017).pdf)

Khosravi, Shahram (2010) *'Illegal' travellers: An auto-ethnography of borders*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

Martén, Linna (2015) *Political Bias in Court? Lay Judges and Asylum Appeals*. Working paper, Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:809784/FULLTEXT01.pdf>

Lind, Jacob (2020). *The Politics of undocumented migrant childhoods: agency, rights, vulnerability*, doktorsavhandling, Malmö universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1463771&dswid=1125>

Lundberg, Anna (2021) Pushed out in limbo – The every-day decision-making about “practical impediments to enforcement” in the Swedish management of return migration. *Retfaerd*

Lundberg, Anna (2021) Allt fler strandsatta i Sverige utanför alla skyddssystem. *Dagens juridik* 2019-11-26 Tillgänglig:

<https://www.dagensjuridik.se/debatt/allt-fler-strandsatta-i-sverige-utanfor-alla-skyddssystem/>

Nordlöf, Lotta (2019) *Att misstro de troende: Migrationsverket, konvertiter och "genuin religiös övertygelse"*. (Masteruppsats)
Tillgänglig: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1327783/FULLTEXT01.pdf>

Norström, Eva (2004) *I väntan på asyl: Retorik och praktik i svensk flyktingpolitik*. (Doktorsavhandling) Umeå: Boréa.

Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription SOU 2017:84

Raz, Joseph (1977) Legal validity. *ARSP: Archiv für Rechts-und Sozialphilosophie/Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy*, 339-353.

Roos, Anders (2019) *Rätts(o)säkerheten i nya gymnasielagen: En undersökning av utformningen och migrationsdomstolarnas tillämpning av nya gymnasielagens datumrekvisit i relation till viljeyttringar att ansöka om asyl*. (Examensarbete) Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9000553>

Segenstedt, Alexandra, Zamacona Aguirre, Maite, Hallstedt, Lisa, Hökfelt, Emelie och Petersson, Emanuel (2015) *Tortyrskador i asylprocessen under lupp: Hur värderas tortyrskador i den svenska asylprocessen och vad krävs för att få skydd?* Solna: Williamssons Offsettryck AB
Tillgänglig: http://d2otdhw2i89n1.cloudfront.net/image/upload/gprtiqctpat3ihyvp_lfb.pdf

Jutvik, Kristoffer och Robinson, Darrel (2019) Limited time or secure residence? A study on the short-term effects of temporary and permanent residence permits on labour market participation. I *Working Paper Series* (2018:17; Working Paper Series) Uppsala University, Department of Economics. https://ideas.repec.org/p/hhs/uunewp/2018_017.html

Hansen, Peo (2021) *A Modern Migration Theory: An Alternative Economic Approach to Failed EU Policy*. Agenda Publishing; DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-169167>

Malmquist, Victori (2018) *Fruktan och skam: En granskning av migrationsdomstolarnas bedömningar av HBTQI-asylärenden*. (Examensarbete) Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=8897538&fileOid=8900043>

Martinsson, Johan och Andersson, Ulrika (2020) *SVENSKA TRENDER 1986-2019* (Samlingsrapporter och trender) SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Ottosson, Lisa och Anna Lundberg (2013) 'People out of place'? Advocates' negotiations on children's participation in the asylum application process in Sweden, *International Journal of Law, Policy and the Family* 27(2), s. 266–287.

Parusel, Bernd (2018) *Afghan Asylum Seekers and the Common European Asylum System*. Tillgänglig: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/277716/afghan-asylum-seekers-and-the-common-european-asylum-system>

Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande angående praktiska verkställighetshinder m.m. – SR 10/2020. Tillgänglig: <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=44202>

Sager, Maja (2011) *Everyday clandestinity: Experiences on the margins of citizenship and migration policies*. (Doktorsavhandling) Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/6179754/1770358.pdf>

Skodo, Admir (2018) Migrant smuggling, reasons for fleeing, and uses of asylum capital among Afghan asylum seekers in Sweden, *Nidaba* 3(1), s. 1–11. Tillgänglig:

https://portal.research.lu.se/ws/files/39963094/17410_Article_Text_44_180_3_10_20180314.pdf

Slavnic, Zoran (2007) Informalisation of the Economy and the Recommodification of Labour. I E. Berggren, B. Likić-Brborić, G. Toksöz, & N. Trimikliniotis (red.), *Irregular Migration, Informal Labour and Community: A Challenge for Europe* (s. 134–149) Shaker Publishing.

Slavnic, Zoran (2010) The Political Economy of Informalization. *European Societies*, 12(1), 3–24.

Språkföretagen, Almega (2019) *Tolkutredningen 2019*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4ada88/contentassets/626ccb432337479d9c5968efebb5186a/almega-sprakforetagen.pdf>

Tucker, Jason (2018) 'Sweden's Temporary Asylum Law and the Indefinite Statelessness of Refugee' *Oxford Monitor of Forced Migration* 7 (2): 21-36 Tillgänglig: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/27852/PDF-OXMO-VOL-7-NO-2-1.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

UNHCR (2019) *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*. United Nations High Commissioner for Refugees. Tillgänglig: <https://www.unhcr.org/search?comid=4a2789926&cid=49aea93ae2&tags=GIP>

van Veldhuizen, Tanja S., Robert Horselenberg, Sara Landström, Pär Anders Granhag och Peter J. van Koppen (2017) Interviewing asylum seekers: A vignette study on the questions asked to assess credibility of claims about origin and persecution, *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 14(1), s. 3–22.

Wahlström Smith, Åsa (2018) 'Hiding in plain sight': Daily strategies and fear management among undocumented refugee children in Sweden, *Journal of Refugee Studies* 31(4), s. 588– 604.

Wikström, Hanna (2014) Gender, culture and epistemic injustice: The

institutional logic in assessment of asylum applications in Sweden, *Nordic Journal of Migration Research* 4(4), s. 210–218.